

Türkiye’de Yabancı Dil Öğrenme-Öğretme Problemine İlişkin Yapılan Çalışmaların Derlemesi

*

Yıldız Suna* - Mustafa Durmuşçelebi**

Öz

Günümüz küresel dünyasında uluslararası iletişim kaçınılmaz hale gelmiştir. Ticari, ekonomik, sosyal, kültürel ilişkiler ortak bir dil kullanımını zorunlu kılmaktadır. İngilizce bunun için dünya dili olarak kabul görmüş, tüm iletişim İngilizce aracılığıyla sağlanır olmuştur. Bunun farkında olarak Türkiye İngilizcenin öğrenimi ve öğretimine önem vermiş ve bunu başarmak için birçok çaba sarf etmiştir. Bütün bu çabalarına rağmen Türkiye uzun yıllardan beri dil öğretiminde başarı sağlayamamıştır. Dil öğretimindeki bu başarısızlığın nedenleri birçok araştırmada ele alınmış, her bir araştırma farklı bir neden öne sürmüştür. Bu çalışma dil öğretiminde başarısızlığın nedenlerini ve çözümlerini ele almış birçok farklı tezler, makaleler, bildiriler ve raporların bir araya getirildiği bir derleme çalışmasıdır. Her bir çalışma sorunu farklı bir boyuttan ele alsada tüm bu boyutların ortak noktası Türkiye’de güçlü bir dil politikasının ve dil öğretim programının uygulanması için iyi tasarlanmış bir planlamanın olmamasıdır. Bu araştırma için geniş çaplı alan yazın taraması yapılmış ve yabancı dil öğretiminde ortaya konan çabaları göstermek amacıyla Türkiye’de yabancı dil öğretim tarihine de kısaca değinilmiştir. Her bir araştırmanın ana fikirlerine değinilerek farklılıkları ve benzerlikleri ele alınmıştır. Benzer noktaları Türkiye’de oturmuş bir dil öğretim politikasının olmamasıdır. Farklı görüşler ise dil öğretimindeki başarısızlığın yönetsel nedenlerden kaynaklanıp kaynaklanmadığı konusudur. Sonuç olarak Türkiye’nin kendi gerçekleriyle örtüşen bir dil öğretim politikası geliştirmesi ve programların hedef kitlenin ihtiyacına göre iyi planlanıp uygulanması gereklidir.

Anahtar Kelimeler: İngilizce öğrenme ve öğretme, derleme, yabancı dil sorunu, yabancı dil politikası

* İngilizce Öğretmeni, Kayseri İl Milli Eğitim Müdürlüğü, E-Posta: yldzsna@gmail.com

** Yrd. Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, 38039 Melikgazi, Kayseri, E-Posta: mcelebi@erciyes.edu.tr

A Compilation Work About Why Turkey Suffers from Learning and Teaching English

*

Abstract

In today's global world the need of communication with other countries and the need of transmitting knowledge, culture and many other issues bring out the necessity of knowing a language that will able people to communicate and transmit knowledge, culture and many other issues all over the world. English stands out for the common communication language of that global world. Taking this into consideration there have been many efforts in Turkey to teach and learn English. Turkey has long been suffering from teaching and learning a foreign language which is especially English. Despite too many efforts to take over this problem it is still hard to say it is done. Many surveys and advices have been done on this subject each focusing on a different issue as a reason for the problem in teaching and learning of English. This study is a compilation work that brings together many different theses, articles, reports, surveys taking the same problem from different points. Although they point to different aspects of the problem, all these aspects point out for the lack of a well-built language teaching policy and a well-designed plan for the application of the language teaching programme of the state. A large scale of literature review on the issue has been done going back to 1990s. Each has been referred and at the end a compile resolution has been offered making comparisons between the studies, pointing to their similarities and differences.

Keywords: *Teaching and learning English, work compilation, language problems, foreign language policy*

Giriş

Eğitim ile ülkenin gelişmişlik düzeyi arasında karşılıklı bir ilişki vardır. Eğitim bir ülkenin gelişmesini sağlarken, gelişmiş bir ülke daha iyi bir eğitim imkânı sunabilir. Eğitimin amacı istendik davranışların bireye kazandırılmasıdır. Günümüzde eğitimin amacı kendini bilen, kendi kendine öğrenmeyi bilen, çağın gereksinimlerine ayak uydurabilen, araştıran, akıl yürüten, sorgulayan ve gerçeğe ulaşan bireyler yetiştirmek ve bireylerin psikolojik ve sosyal yönden sağlıklı olmasını sağlamaktır. Bilgi ve teknolojinin hızla yayıldığı çağımızda dünya küreselleşmiş, toplumlar kendi kendilerine yeterlikten uzaklaşmış, birbirlerine bağlı hale gelerek karşılıklı ilişkiler kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu gelişmeler yabancı dil öğrenme gereksinimini doğurmuştur ve bu gereksinimi karşılamak eğitimin hedefi haline gelmiştir.

Türkiye’de Yabancı Dil Öğretiminin Tarihsel Gelişimine Genel Bir Bakış

Demirel (2003) Türkiye’de yabancı dil öğretiminin tarihsel gelişimini ele alır. Türkiye tarihinde “ ... batılılaşma hareketinin başlangıcı sayılan Tanzimat devrinde, yabancı dil öğretiminin orta dereceli okul programlarında yer alması, bugünkü liselerin çekirdeğini oluşturan Sultanilerin açılmasıyla başlamıştır. Bu nedenle, 1 Eylül 1868 yılında Galatasaray Sultanisinin açılması, Türkiye’de yabancı dil öğretimi açısından dönüm noktası olmuştur” (s.8). Cumhuriyetin ilanı ile birlikte ülke ilişkileri artık batıya dönük olmaya başlamıştır bu yüzden yabancı dilde eğilim Doğu dillerinden Batı dillerine kaymıştır. Cumhuriyet Türkiye’sinin eğitim alanında attığı ilk ve en önemli adım, 430 sayılı ve 3 Mart 1924 tarihli “Tevhid-i Tedrisat Kanunu” nun çıkarılması olmuştur. Bu kanunla tüm ülke çapındaki eğitim faaliyetleri tek bir çatı altında birleştirilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu’nun eğitim kurumlarının çoğunda uzun süre yabancı dil olarak öğretilen Arapça ve Farsça yerine batı dillerinden Almanca, Fransızca ve İngilizce yabancı dil olarak okul programlarına konuldu. Farsça tamamen kaldırıldı. Arapça’ya sadece dini eğitim veren İmam Hatip Liselerinin programlarında yer verildi. Üniversitelerde İngilizce, Fransızca, Almanca

bölgeleri açılmağa başlandı. Uzun yıllar Fransızca'nın popüler olduğu Türkiye'de Almanca ve İngilizce de popüler olmağa başladı (s.11-12).

Türkiye, Birleşmiş Milletler (United Nations), Avrupa Konseyi (Council of Europe), NATO ve OECD gibi birçok uluslararası kuruluşlara üyedir. Bu uluslararası kuruluşlarda birkaç ulusun, özellikle batılı ulusların dilleri konuşulmaktadır. Bu durum da Türkiye'de Batı dillerini öğrenme gereksinimini doğurmuştur (Demirel, s.5).

Cumhuriyet dönemi dünyada da önemli gelişmelerin olduğu bir dönemdir ve bu gelişmelere ayak uydurmak için Türkiye yabancı dil öğretimini bir gereklilik olarak görmüş ve bunun için çalışmalar yapmıştır.

Bu çalışmaların başında cumhuriyet tarihinin ilk özel okulu olan Türk Eğitim Derneği (TED) kolejlerinin 31 Mart 1928 tarihinde kurulması yer almaktadır. Bu okulların öncelikli amacı Türk çocuklarına yabancı dil öğretmek olmuştur (URL-1).

"Memleketimizle dünya milletleri arasında günden güne artan kültürel ve ekonomik temaslar ve yurdumuzda büyük bir hızla gelişen iktisadi ve teknik çalışmalar için belli başlı dünya dillerini hakkıyla öğrenen, ilmi çalışmalardan daha geniş ölçüde faydalanmasını bilen gençlere şiddetle ihtiyaç hissedilmektedir" (T.B.M.M. Tutanak Dergisi, 1955).

Bu karar üzerine, 1955/56 yılında İstanbul, İzmir, Eskişehir, Diyarbakır, Konya ve Samsun'da İngilizce öğretim yapan "Maarif Koleji" adı altında okullar açılmıştır. Buna dair yabancı dilde eğitim veren bazı özel kurumlar ortaya çıkmış bu şekilde yabancı dilin daha iyi öğrenileceği kanısına varılmıştır. Daha sonra 1970'li yıllarda devlet okullarında da bazı derslerin İngilizce anlatılması gündeme gelmiş ve Anadolu liseleri ortaya çıkmıştır. Anadolu liseleri bir yıl yabancı dil hazırlık programları ve sınavla öğrenci alan kurumlar olarak ortaya çıkmıştır. Anadolu Liseleri, bazı derslerin öğretimini yabancı dilde (İngilizce, Almanca, Fransızca) yapan, Orta Öğretim Kurumları Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sınavı ile hazırlık sınıflarına öğrenci alan, yabancı dil dışında lise müfredatlarını uygulayan orta öğretim kurumlarıdır (Çetintaş ve Genç).

Toplum tarafından kısa zamanda benimsenen bu okullar, zaman içinde yalnız iyi yabancı dil öğretimi için değil, aynı zamanda klasik liselerden daha iyi eğitim ortamı sunmaları yönünden de Türk halkının talep ettiği okullar haline gelmişlerdir. Ancak gerçekten amacına uygun, dil ve

genel kültür eğitimi yapılması, araç-gereç, maddi olanaklar ve öğretmenlere bağlı olduğundan, sayılarının kısa zamanda artması, okulların özellikle, fen ve matematik derslerini yabancı dilde öğretecek nitelikli öğretmen bulma sorunlarını da, her geçen gün daha da arttırmıştır. Bu ihtiyacı karşılamak üzere, eğitim fakültelerinde yabancı dille öğretim yapan öğretmenlik programları açılmıştır.

1997-98’de gerçekleşen eğitim reformuyla 5 yıllık zorunlu temel eğitim 8 yıla çıkarılmıştır ve bu reform ilkokuldan sonra sınavla öğrenci alan ve 1 yıl yabancı dil hazırlık eğitimi veren Anadolu Liselerini de etkilemiştir. Reform sonrası artık bu okullar ilköğretimden sonra öğrenci seçen ve yine 1 yıl yabancı dil hazırlık olmak üzere 4 yıllık eğitim kurumu haline gelmiştir.

Reformla birlikte yabancı dille tanışma ilkokul 4. sınıfa kadar uzanmıştır. Ancak yine de reform öncesi ortaokul öğrencilerinin aldığı yabancı dil ders saatine ulaşılmamıştır ve hazırlık sınıflarının ortaokul sonrasına kaymasıyla da dil öğrenme yaşı gecikmiş ve bu da olumsuz etkilemiştir. Hazırlık sınıfı yabancı dil öğretim programı reform öncesinde, 11 yaşındaki öğrencilere uygulanmakta iken yeni düzenleme sonrasında öğrenci 15 yaşında hazırlık sınıfına başlamaktadır. Bazı dilbilimciler, ergenliğin yabancı dil öğrenme sürecinin kritik yaş dönemi olduğunu belirterek, yabancı dile ancak ergenlik öncesi başlanması ile ana dile benzer bir yabancı dil edinilebileceğini savunmaktadırlar (Çetintaş, 2001). Ancak Yule (2006) dil ediniminin en etkin 10-16 yaş arasında gerçekleştiğini savunmaktadır. Bu yaşlar hem kritik dil edinim sürecinin tam olarak bitmediği hem de daha erken yaşlarda sahip olunmayan yetilerin de mevcut olduğu bir dönem kapsadığı için oldukça verimli bir dönem olarak algılanmaktadır (165).

2013 yılında 4+4+4 reformuyla ortaokullar yeniden bağımsızlaştırılmıştır ve 5. sınıfta yoğunlaştırılmış İngilizce dersi gündeme gelmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürü Funda Kocabıyık, 5. sınıflara yönelik İngilizce ağırlıklı müfredat çalışmalarına ilişkin, AA muhabirine şu şekilde açıklamada bulunmuştur: "Bizim planladığımız sisteme yönelik yeni bir müfredat hazırlanacak. Henüz daha 5. sınıfların müfredatının felsefesini hazırlıyoruz. Şu anda planladığımız bunlar. Hedefimiz yabancı dil eğitiminin haftalık 16 saatle 20 saat arasında ol-

ması. 6-8 saat matematik, bilim ve fen uygulamaları, 6-8 saat Türk dili uygulamaları, 4-6 saat arasında da spor, sanat uygulamaları gibi bir planlamamız var. Fakat bu saatler biraz aşağı, biraz yukarı olabilir (URL-2).

Üniversitelerde yabancı dil eğitime bakıldığında, İngilizce ile yükseköğretim yapan ilk kurum Robert Koleji'nin Yüksek kısmıdır. Robert Koleji bu etkinliğini Cumhuriyet döneminde de devam ettirmiştir. Robert Koleji'nin Yüksek kısmı 1971-72 öğretim yılında "Boğaziçi Üniversitesi"ne dönüştü. 1955-56 öğretim yılında ODTÜ'nün açılmasıyla yabancı dille yükseköğretim kurumsal hale geldi. Yükseköğretim kurumlarında öğretimi, yabancı dil öğretimi kapsamında İngilizce, iki şekilde uygulanmıştır: Biri yıllara dağıtılmış olan A, B,C, kur sistemi; diğeri ise ilk iki yarıyılta uygulanan ve öğretimi bir yarıyıl uzatan "Yabancı Dil Hazırlık Öğretimi"dir.

Özellikle Tanzimat'tan bu yana yoğun bir şekilde gerçekleştirilmeye çalışılan, okullarda yabancı dil öğretme çabaları mevcuttur. Peki, bu çalışmalar yeteri kadar verimli olabilmiş midir? Yabancı dil eğitim ve öğretimi ile ilgili uygulanan programlar Türkiye'nin gerçeği ile örtüşüyor mu? Yabancı dil artık bir araç değil de amaç haline mi gelmiştir?

Türkiye'de bu sorular üzerine yazılan farklı türde çalışmalar olmuştur. Her biri farklı bir yönden konuyu ele almıştır. Bu makalede bu çalışmalara değinilerek ortak bir sorun ortaya konulacak ve çözüm önerileri sunulacaktır.

Özcan Demirel (2003), bu sorunu şu şekilde dile getirmiştir:

İçinde yaşadığımız çağın bilimini öğrenmek, özümsemek ve dahası üretmek durumunda olan ve Avrupa Birliği üyesi olma yolunda hızlanan adımlarıyla Türkiye'de yabancı dil eğitimi, ciddiyetle ele alınması gereken önemli konuların en başında yer almaktadır. Tarihsel olarak incelediğimizde son iki yüzyıldan beri yabancı dil eğitimi konusunda uğraş verilen zaman içinde uygulanan farklı eğitim politikalarının etkisiyle de yenilikler yapılmaya çalışılmasına karşın, bugün hala ilköğretimden başlayarak yükseköğretim süresince yabancı dil dersleri alan öğrencilerin ciddi sorunlar yaşadıkları herkes tarafından kabul edilen bir gerçektir.

Belma Haznedar (2010) Türkiye'de yabancı dil öğretimi-öğrenimine dair yapılan yenilikler ve meydana gelen gelişmeleri ele alarak karşılaşılan sorunlara değinmiştir. Karşılaşılan sorunların Dil Politikası ve uygu-

lama alanlarından kaynaklandığını ileri sürmüştür. Yabancı dil eğitimi en güzel adım 1997’den bu yana benimsenen erken yaşta dil öğrenimi politikası olmuştur. “Erken yaşta yabancı dil öğretimi, başta Avrupa Birliği üyesi ülkeler olmak üzere ve son yıllarda pek çok Asya ülkesini de içine alan geniş bir coğrafyada ciddi bir biçimde tartışılmalı önemli bir olgudur.”.

Yabancı dil becerilerinin ana dili becerileriyle paralel olduğu ve ana dili becerisinin kazandırılmasının yabancı dil üzerinde de etkili olacağını savunan araştırmalar da mevcuttur.

Yabancı dil öğretimi konusunda değişik fikirler öne sürülürken, en çok tartışılan konulardan birisi, ne zaman yabancı dil öğretimine başlanacağıdır. Bilim insanları bu konuda ikiye ayrılmış gibi görülmektedir: yabancı dilin küçük yaşta başlaması gerektiğini savunanlar ve yabancı dilin çocukta anadil bilinci geliştikten sonra başlamasını düşünenler. Her ne şekilde olursa olsun anadili becerileri ile yabancı dil becerisi arasında bir ilişki olması beklenir, çünkü ortak nokta dildir ve her iki durumda da kişiden aynı beceriler göstermesi beklenir (Durmuşçelebi, 2013).

2006 yılında yürürlüğe giren yeni yabancı dil öğretim programı da yeni yaklaşımlar getirmiştir. Program geleneksel yaklaşımın sunduğu dil bilgisi ağırlıklı öğretilmesinden uzaklaşarak kural öğretmek yerine öğrenci odaklı sürece dayalı bir yaklaşımı benimsemiştir. Dili günlük yaşamda işlevsel olarak kullanabilmeyi gerçekleştireci öğretim tekniklerine yer verilerek eski programdan farklılaşmıştır.

Haznedar (2010) Türkiye’de İngilizce öğretim programlarında bütün iyileştirme çabalarına rağmen bugün gelenen noktanın halen parlak olmadığını ileri sürmüş ve bunun nedeni olarak, kalabalık sınıflar ve fiziksel koşulların yetersizliği ile nitelikli öğretmen eğitimi konusundaki açmazlar, dil politikaları ve dil öğretimine yaklaşımlar gibi etkenleri sıralamıştır. Durumun giderek daha da kötüleştiğini dile getirmiştir, çünkü dil politikaları ve çağdaş dil öğretim yaklaşımlarında yanlışlar yapılmakta ve öğrenci sayısı da artmaktadır. Alınan kararlar öğretmenden uzakta alınmakta ve buna rağmen işin temel sorumlusu olarak öğretmen görülmektedir. Bu gidişata dur demenin yolu yabancı dil eğitiminde standartların saptanmasıdır ve bu saptamayı yapacak akademik bir kurula ihtiyaç vardır.

Güney A. ve K. birlikte ele aldıkları makalelerinde ülkemizdeki yabancı dil sorununa karşı yeni bir yöntemin etkili ve faydalı olacağını savunmuştur. Eğitim sistemindeki bazı eksik ve aksaklıkların öğrencinin dile hâkim olmasını engellediğini belirterek Total Physical Response yönteminin bu soruna bir nebze çare olacağını belirtmişlerdir.

Özçakır A.İ. milliyet gazetesinde ele aldığı yazısında Anadolu Liselerinde hazırlık sınıfı uygulamasının kaldırılmasının yabancı dil öğretimine büyük bir ket vurduğunu savunmuştur. Ders saati arttırılarak İngilizce öğretiminin amacına ulaşacağını şöyle belirtmiştir:

2004-2005 Öğretim yılında Anadolu Liselerinin hazırlık sınıfları kaldırılınca, yıllık İngilizce ders saati de %70 oranında azaltılarak bu okullar kuruluş amacının dışına itilmiş oldu. Önemli olan yabancı dil ders programlarının değiştirilmesi değil, yabancı dil ders saatinin haftalık gerektiği kadar arttırılmasıdır. Bir de günümüz teknoloji hakkıyla dersler de kullanıldığında okullarımızda yabancı dil çok daha güzel öğretilecek ve konuşturulabilecektir.

M. Bahaddin Acat ve Seyfettin Demiral'ın birlikte kaleme aldığı makalelerinde dil öğrenimindeki sorunun motivasyon eksikliğinden kaynaklı olduğunu ileri sürmüşlerdir. "Küreselleşen dünyada ulusların kendi dillerinin dışında, yüzyılın dili haline gelen İngilizceyi öğrenmeleri ve kullanmaları, her açıdan zorunluluk olmuştur, Türkiye'yi de etkileyen bu zorunluluğun üstesinden gelmede birçok zorlukla karşılaşmaktadır. Bunlardan en önemlisi ve üzerine en az vurgu yapılan belki de "motivasyon eksikliği" dir." (Acat ve Demiral).

Acat ve Demiral'a göre Türkiye'deki yabancı dil öğretim yöntemleri ve izlenceler batı ülkelerinde geliştirilmişlerdir ve Türk öğrencilerin dünya görüşlerini, yaşam biçimlerini ve öğrenim gereksinimlerini göz ardı etmektedir. Oysa öncelikli olan dil öğrenimine motive edecek unsurun belirlenmesidir. Bu da öğrenen kitlesinin ihtiyaçlarının göz önüne alınmasıyla olabilir.

Şahin, Türk eğitim sisteminin tarihinde yer alan yabancı dil eğitim politikalarını eleştirel olarak incelemeyi amaçlamış ve sorunun dil eğitim politikasından kaynaklı olduğunu ileri sürmüştür. Dil öğretiminin makro seviyede planlanıp mikro seviyede öğretilmesi dil öğretiminde sorun oluşturmaktadır. Dil öğretim politikasıyla uygulama arasında farklılık vardır.

Politika-uygulama uyumsuzluğundan kaynaklı sorunların yanı sıra öğrencilerin dil öğrenim için gerekli yetilerde eksik oluşu ve yeteri kadar motive olmamaları, okulların dil kaynaklarında eksik oluşu ve öğrencilerin dil becerilerini yansıtacak alanlarının olmamasını da diğer nedenler olarak sıralamıştır.

Işık, Dil ve Dil Bilim dergisinde ele aldığı makalesinde yabancı dil öğretiminin tarihçesine okullar ve öğretmenler açısından değinmiş ve bunca çabaya rağmen başarısızlığın sebebi olarak yabancı dil öğretmeni yetiştirme sistemini ve bundan kaynaklanan yöntemsel hatalar ve dil planlamasındaki eksiklikleri göstermiştir. Işık, yabancı dil eğitim sistemindeki en önemli hatayı yöntemsel hata olarak görmüştür. Yöntemsel hatanın kaynağını da Osmanlı İmparatorluğundan gelen kültürel bir aktarım olarak görmüştür. O zamanlarda Osmanlı İmparatorluğu bünyesinde başlatılan Batılılaşma sürecinde önem kazanan Batı dillerinin öğretiminde, yabancı öğretmenler yoluyla, dil hakkında bilgi veren, bu dilbilgisi-çeviri ve okuduğunu anlama-metin çözümlemesi yöntemi ülkemize aktarılmıştır. Yine benzer şekilde, Osmanlı okullarında Arapça ve Farsça dersleri, konuşulan, yaşayan dili değil bu dillerde yazılmış eserlerin çözümlemesi, ezberlenmesi, tercümesi ve o dillere ait dil bilgisi kuralların öğrenilmesi şeklinde yürütülmüştür. O zamandan günümüze gelen Dilbilgisi –Çeviri yöntemi yabancı dil öğretiminde yerleşik bir yöntem olarak günümüze gelmiştir. Dil Bilgisi-Çeviri Yöntemi (Grammar Translation Method) adı verilen bu geleneksel yöntem, günümüze kadar ortaya çıkan hemen hemen bütün yöntemler ve yabancı dil öğretimi üzerinde etki bırakmıştır (Richards ve Rodgers, 2002). Yine Batılılaşma süreci içerisinde açılan Türk okullarında yabancı ve Türk öğretmenler tarafından da aynı geleneksel yöntem uygulanmıştır. Bu yöntemlerde dil öğretilmemiş dil hakkında bilgi verilmiştir. Bu nedenle, Osmanlı İmparatorluğundan bu yana süregelen bir yabancı dil eğitim yöntemi kültürü oluşmuş ve bu yöntem günümüzdeki yabancı dil uygulamalarını da etkilemiştir.

Oysa günümüzde bir dil hakkında bilgi veren değil dili işlevsel olarak kullanabilmeyi sağlayan bir yöntem gereksinim vardır. Her ne kadar bu gerçekleştirilmeye çalışılsa da ders içi uygulamalar ve kitaplar incelendiğinde, hala bu yöntemin etkilerini görmek mümkündür.

Işık'a göre diğer bir sorun da öğretim materyalleri ile ilgilidir. Yabancı dil eğitiminde, merkez ülkelerin, dil eğitimi ile ilgili her türlü yöntem, teknik ve malzemeyi üreten ve ihraç eden durumunda olmaları ve uydu ülkelerin bunları olduğu gibi kabullenmeleri dil öğretiminde sorunlara neden olmaktadır çünkü uydu ülkeler, kendi ortamlarını, kendi öğrenci ve öğretmen istek ve gereksinimlerini, kendi ülkelerinin politika ve amaçlarını, merkez ülkelerdeki bir araştırmacıya ya da kitap yazarına kıyasla daha iyi bilebilirler ve bu yüzden kendilerine özgün yöntem teknik ve malzemeleri geliştirmeleri gerekir ancak bu Türkiye'nin de içinde bulunduğu bu uydu ülkeler kendilerinde yabancı dil öğretim yöntem, teknik ve malzeme üretiminde gerekli gücü bulamamışlardır. Sonuç olarak, yabancı dil öğretmenleri merkeze bağımlı, tüketici teknisyen durumunda kalmışlardır (2005).

Işık'a göre diğer bir temel sorun da yabancı dil eğitim planlamalarıdır; daha doğrusu gerçek anlamda böyle bir planlamanın olmamasıdır. Yabancı dil eğitimi üzerinde bu kadar durulmasına ve kaynak ayrılmasına rağmen, alınan kararlar bilimsel verilere dayanmamaktadır. Kararlar daha çok siyasi iktidarların görüşlerine ve bürokratların kişisel düşüncelerine dayanmaktadır. Yabancı dil eğitim politikası ve planlamasından sorumlu olan Talim Terbiye Kurulu, bu görevini yerine getirecek durumda değildir.

Bu sorunlara karşın Işık, yeni bir bakış getirerek çözüm sunmuştur. Buna göre Türkiye'nin çıkarlarına ve gerçeklerine uygun bir yabancı dil eğitimi için, yabancı dil eğitimindeki sorunları çözmek için, eğitimi koordine edecek ve derleyip toplayacak akademik bir kurula ihtiyaç vardır. Bu amaçla bir koordinasyon kurulu oluşturulmalı koordinasyon kurulunun yapacağı en önemli görev yabancı dil planlaması olacaktır. Yabancı dil eğitimi planlamasının, gerçekçi ve bilimsel verilere dayandırılmasının, planlanan eğitimin amacına uygun ve başarılı olması için temel şart olduğu değerlendirilmektedir. Bir yabancı dil programının başarısı, toplumun iyi incelenmesi ile elde edilen veriler üzerine kurulmasına bağlıdır. Yabancı dil eğitimi bir fanusun içinde değil, bir toplumun içinde gerçekleşir. Dolayısıyla, yabancı dil eğitiminin başarısı da, toplumu göz önüne alması ile orantılıdır. Bu nedenle, bütün ülkelere ve durumlara hitap eden bir ortak yabancı dil programından bahsedilemez. Ülkemiz, dil eğitim ala-

nında kuram ve malzeme üreten ülkelerin sunacakları hazır elbiseler yerine, kendi vücut ölçülerimize uygun, kendi hazırladığımız elbiseleri giymeli ve amaca daha hızlı ve ekonomik şekilde gidebilmelidir.

Özetle, bir yabancı dili öğrenmenin tek yolu, o dil ile ilgili zengin anlaşılabilir girdiye maruz kalmaktır. Bu nedenle, hem ders içi hem de ders dışı ortam, öğrencilerin bol miktarda anlaşılabilir girdi elde edebileceği şekilde hazırlanmalıdır. Yabancı dil öğretmen yetiştirme ve hizmetçi eğitim sistemi, ortam ve gereksinim analizine dayalı bilimsel veriler ışığında, amaca doğrudan hizmet edecek şekilde düzenlenmelidir. Bu düzenleme ile üniversiteler ve MEB arasında eşgüdüm sağlanabilir. Öğretmen adayları, uygulamaya etkisi tartışılan gereksiz kuramsal bilgi yüklemelerinden kurtarılarak, nasıl bir ortamda ne şekilde yabancı dil öğreteceklerinin bilincinde olarak daha gerçekçi bir şekilde hazırlanabilirler.

Bayraktaroğlu (2012a) Türkiye’nin Avrupa Yabancı Diller Ortak Çerçevesi standartlarına uygun bir politika gerçekleştirerek dil öğretiminde seviyenin artırılabilirliğini savunmuştur. Orta ve yükseköğretimde “Yabancı Dil Eğitimi” sorunu sadece bir “iç mesele” olmanın ötesinde Avrupa’ya uyumun da önemli unsurlarından biridir. Bu nedenle, bu konuda Avrupa’nın hedeflerini göz önünde bulundurmamak gerekir. Bu nedenle, eğitim sistemimizde yabancı dil eğitimi alanında hem yaşanan birçok sorunu çözmek hem de AB’nin Lizbon Hedefleri doğrultusunda kalite standartlarına ulaşmak ve aynı zamanda bu tür eğitim faaliyetini işgücü piyasasına uyumlu hale getirmek amacıyla özellikle yükseköğretimdeki yabancı dil eğitim uygulamasının bu hedeflere göre düzenlenmesi gerekmektedir. Bayraktaroğlu (2012b) ayrıca “yabancı dille eğitim” yönteminin yabancı dil sorununu çözeceğini düşünenlere karşı çıkmış ve bunun bir yöntem olmadığını savunmuştur. “... yabancı dille eğitim yoluyla her ne kadar bir yabancı dilin öğreniminin o dili sınıfta işlevsel hale getirerek kolaylaştırabileceği düşünülürse de, böylesine bilimsel temele oturmayan dolaylı bir uygulamayı, ne kuramsal ne de uygulamalı olarak pedagojik niteliğe sahip bir yabancı dil öğretim-öğrenim yöntemi şeklinde kabul etmek mümkündür. Özetle, Aydın Köksal’ın belirttiği üzere, “yabancı dille öğretim, bir yabancı dil öğretme yöntemi değildir” saptaması bilimsel bir gerçektir.”

Tosun (2012) ise yabancı dil öğrenme ve öğretme sorununun sadece yönetime bağlanmasının yanlış bir algı olduğunu ileri sürmüştür.

Yurdumuzda, yabancı dili öğrenme ve öğretme konusunda başarısız olduğumuz kanısı yaygındır. Başarısız futbol takımlarının sık sık teknik direktör değiştirdikleri gibi biz de sık sık yöntem değiştiririz. Amaç başarıysa, yöntem en kısa yoldan bizi ona ulaştırmıyorsa doğaldır ki yöntem suçludur deriz. Gerçekte yöntemin suçlu olup olmadığını anlamak için bu süreçte yer alan öteki öğeleri dikkatle incelemek gerekir.

Tosun, yöntemi tek suçlu olarak ilan etmenin yersiz olduğunu ileri sürmüştür çünkü öğretimi etkileyen tek öge yöntem değildir o yüzden diğer öğelerinin de incelenmesi gerekir. Bu öğeler sırasıyla: Hedef Dil, Öğrenci, Öğretmen, Ortam ve Yöntem'dir. Bu şekilde ele alındığında başarısızlığın nedeni olarak yönetime gelene kadar suçlanacak çok şey vardır.

Bayyurt (2012) 2012-2013 akademik yılında uygulamaya giren 4+4+4 sisteminin dil öğretimine getirileri üzerinde durmuştur ve sorunları ön plana çıkarmıştır. Sistemle birlikte gerekli çalışmaların yapılmadığı, ona yönelik planlamaların bulunmadığı ve öğretmenlerin daha erken yaşta dil öğretimi konusunda eğitime tabi tutulmadığını ileri sürmüştür ve yapılması gerekenleri şu şekilde sıralamıştır:

1. Öğrencilerin yaş gruplarına yönelik izlençe geliştirme ve uygulama,
2. Yeni eğitim reformunda erken yaşta öğrencilere yabancı dil dersi verecek formasyona sahip öğretmen yetiştirme,
3. Yeni izlençe kapsamında 2. sınıftan itibaren yabancı dil öğrenmeye başlayacak olan öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik ders malzemesi geliştirme ve değerlendirme,
4. Yeni izlençe kapsamında erken yaşta dil öğrenmeye başlayacak öğrencilere yönelik ölçme ve değerlendirme araçları geliştirme süreçleri.

Hidayet Tok ve Sebahattin Demirbaş çalışmalarında Türkiye ve Avrupa'daki İngilizce öğretim programlarını karşılaştırmalı olarak incelemiş ve Türkiye'deki programların başarılı olması için üyesi olmak üzere olduğu Avrupa Birliği ülkelerindeki gelişmeleri takip etmesi gerektiğini önermiştir. Bu bağlamda yapılması gerekenleri şu şekilde sıralamıştır.

1. Yabancı dil eğitim ve öğretimi, toplumda çok dilliliği yaşama geçirebilme bağlamında, öncelikli eğitim hedefleri arasında olmalıdır.
2. Yabancı dil dersi ilköğretim birinci sınıftan itibaren verilmelidir

3. İlköğretim okullarında yabancı dil dersinin diğer derslere oranı %6 dır. Ancak AB ülkelerinde bu oran %10-%15 arasındadır. Dolayısıyla, yabancı dil dersinin haftalık ders saati artırılmalıdır.
4. Yabancı dil öğretim programlarının geliştirilmesinde okullara yetki ve sorumluluk verilmelidir.
5. Zorunlu eğitim içerisinde iki yabancı dilin öğretilmesi sağlanmalıdır.
6. İlk ve ortaöğretimde belli okullarda öğretim tamamen yabancı dille yapılmalıdır.
7. Yabancı dil eğitim ve öğretim programlarında, öğrenci ve öğrenme merkezli eğitim esas alınmalı.
8. Avrupa Dil Kriterleri yabancı dil eğitiminde esas olmalıdır.
9. Okul öncesi eğitim aşamasında, yabancı dil farkındalığını geliştirme etkinlikleri haftalık ders programlarında yer almalıdır.
10. Yabancı dil farkındalığı geliştirme etkinlikleri bir program çerçevesinde, yaş grubuna uygun hizmet öncesi veya hizmet içi eğitimi almış öğretmenler tarafından yapılmalıdır.

Muhammet Raşit MEMİŞ ve Mehmet Dursun ERDEM, çalışmalarında yabancı dil öğretiminde ikincil materyaller kullanılmasından kaynaklı yöntem sıkıntılarının olduğunu vurgulamış. Yabancı dil öğretiminde genel olarak kullanılan yöntemleri açıklayarak yöntemlerin daha anlaşılır olmasını amaçlamışlar. Yöntemleri olumlu ve olumsuz yönleriyle ele almışlar. Bu şekilde yöntemlere dair Türkçe bir metin oluşturularak bir başvuru kaynağı ortaya çıkarmışlar ve yöntemleri anlaşılır kılmışlardır. Bu şekilde dil öğretim sorununun bir boyutunun aşılacağı sonucuna varmışlardır.

Selami Aydın ve Buğra Zengin kaygının dil öğrenimindeki olumsuz etkisini inceleyerek kaygının yenilmesiyle öğrenmenin gerçekleşeceğini savunmuşlardır. Gerek dil öğrenim sürecinde karşılaşılan sorunların çözümlenmesi gerekse dil edinimi ve öğrenmede başarının artırılması, öğretmenler, öğrenciler, müfredat geliştiriciler, akademisyenler gibi hedef grupların, dil öğrenme süreci üzerinde etkili olan bireysel farklılıklara yönelik farkındalık düzeylerinin artırmaları ile sağlanabilir. Kaygının nedenlerine değinerek muhatapların farkındalıklarının artırılmasını hedeflemiştirler Sonuç olarak, çalışmaların sentezi, yabancı dil öğrencilerinin

yeterlilik düzeyleri, sınav uygulamaları, öğretmenlerin davranışları, yabancı dil derslerinin zorluk düzeyi, öğrencilerin dildeki yetenek düzeyleri ve kültürel farklılıkların kaygı doğuran unsurlar olduklarını göstermektedir. Kaygının ortadan kaldırılması ya da iyi yönlendirilmesiyle dil ediminin gerçekleşeceğini ancak Türkiye’de bu soruna değinen akademik çalışmaların yetersizliğini dile getirmişler ve bu konuda çalışmaların yapılmasını önermişlerdir.

Sonuç

Bütün bu çalışmalar ve araştırmalar Türkiye’de yabancı dil öğrenme-öğretme probleminin mevcutluğuna işaret etmektedir ancak araştırma ve çalışma konularının çeşitliliği bu problemin tek bir nedeninin olmadığını göstermektedir. İncelenen çalışmaların ortak noktası yabancı dil öğretim politikası ve planlamasının olmamasından kaynaklı birçok sorunsalın ortaya çıktığı fikridir. Türkiye’nin kendine özgü dil öğretim programı ve yönteminin olmaması ve yurtdışındaki programları kendi öğrencilerinin yapısına bakmadan olduğu gibi alması, yabancı dil öğrenme ve öğretmede başarısızlığa neden oluşturmaktadır.

Dil öğretim politikasının eksikliği, uygulama ve politikadaki farklılıklardan kaynaklı sorunlar, dil öğretiminde dilbilgisi ağırlıklı yöntemin kullanılması, öğrencilerin yeteri kadar zaman ayırmamasından kaynaklı dil becerisi eksikliği, sınıfların kalabalık oluşu, dilin kullanım alanının olmayışı, motive eksikliği, ölçme-değerlendirmedeki yanlış yöntemler, yabancı dil öğretmeni yetiştirme programlarının yetersizliği ve hizmet-içi eğitimin niteliksizliği, ders saati yetersizliği gibi nedenler çalışmaların değindiği sorunları oluşturmaktadır.

Dil öğreniminde en belirgin etmen olarak motivasyon da ön plana çıkmaktadır ancak bu konuda çalışmalar yeterli değildir. Bireylerin öğrenme ve algılama stillerinin farkında olması da onların motive edilmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu konuda Lightbown ve Spada (2007) özellikle yetişkinlerin bu konuda bilinçsiz olması ya da kendilerini yanlış tanıyarak belirli bir yolla iyi öğrendiğini sanarak yanlış yöntem izlemelerinin öğrenme gücüne neden olduğunu ve bunun da motivasyonu düşürdüğüne dikkat çekmişlerdir.

Aslında dil öğrenmekten neyin kastedildiği belirlenmelidir. Türkiye’de dil öğretimi doğal olarak dile maruziyetin en aşağı seviyede olduğu bir ortamda gerçekleşmektedir. Öğrenim sadece okul ortamıyla sınırlı kalmaktadır. Yule (2006) yabancı dili öğrenme ve edinme olarak iki grupta inceleyerek bu konuya açıklık getirmiştir. Yule’e göre dil edinimi dili bütün özellikleriyle aktif olarak kullanabilme yeteneğini ifade ederken dili öğrenme dili yapısal olarak kelimeleri, dilbilgisini ve kurallarını öğrenirken iletişimsel olarak kullanmamayı ifade etmektedir (s.163). Bu açıdan bakıldığında Türkiye’de yabancı dil kullanımına gereksinim olmasından kaynaklı dil edinim sorunu yaşandığı söylenebilir.

Öneriler

1. Türkiye’de dil öğrenme-öğretme sorununa dair çalışmalar oldukça eski tarihlere gidebilmektedir. Bu da bu sorunun Türkiye’nin genel yapısıyla ilgili olduğuna işaret etmektedir. O halde dış ülkelerdeki programlar göz ardı edilmeksizin mevcut yapının özelliğine hitap eden bir dil politikası geliştirilmelidir.
2. Dil öğretim programları ve yöntemleri dünyadaki gelişmeler takip edilerek sürekli değiştirilip geliştirilirken uygulama konusunda herhangi bir eğitim ve planlama çalışması olmadığından programın esas uygulayıcıları olan dil öğretmenleri yeni uygulama ve eğilimlerden uzak kendi tarzında öğretime devam etmektedir. Dil öğretiminin iyi planlanması ve uygulayıcıların yeni gelişen programlara yönelik yetiştirilmeleri gerekmektedir.
3. Çalışmalar gösteriyor ki esasen sorun sadece dil öğrenme sorunu değildir. Genel olarak eğitim politikası ve uygulama arasında bir uyumsuzluk söz konusudur. Dil uygulamalı bir alan olduğu için daha çok sorun olarak öne çıkmaktadır. Eğitim programındaki gelişme ve değişimler yüzeysel değil gerçekçi olmalıdır. Bunun için alanında uzman ve bilgin kişiler göz ardı edilmemeli ve onların önerileri ve gözlemleri doğrultusunda değişim ve gelişmeler gerçekleşmelidir.

Kaynakça

- Acat, B. ve Demiral, S. (2002). Türkiye’de yabancı dil öğreniminde motivasyon kaynakları ve sorunları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 31, 312-329.
- Arıbaş, S. Ve Tok, H. (2008). Avrupa Birliğine uyum sürecinde yabancı dil öğretimi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(15), 205–227.
- Aydın, S. ve Zengin, B. (2008). Yabancı dil öğreniminde kaygı: bir literatür özeti. *Journal of Language and Linguistic Studies*, Vol.4, No.1.
- Bayraktaroğlu, S. (2012a). Neden yabancı dil eğitiminde başarılı olamıyoruz? İçinde A. Sarıçoban ve H. Öz (Eds.), *Türkiye’de Yabancı Dil Eğitiminde Eğilim Ne olmalı?* (9-14). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Bayraktaroğlu, S. (2012b). Yabancı dil eğitimi gerçeği, yabancı dille eğitim yanılığısı. İçinde A. Sarıçoban ve H. Öz (Eds.), *Türkiye’de Yabancı Dil Eğitiminde Eğilim Ne olmalı?* (117-128). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Bayyurt, Y. (2012). 4+4+4 Eğitim sisteminde erken yaşta yabancı dil eğitimi. İçinde A. Sarıçoban ve H. Öz (Eds.), *Türkiye’de Yabancı Dil Eğitiminde Eğilim Ne olmalı?* (1-7). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Çetintaş, B. (2010). Türkiye’de yabancı dil eğitim ve öğretiminin sürekliliği. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 6(1).
- Çetintaş, B. ve Genç, A. (2001). Eğitim reformu sonrası Anadolu Liselelerinde yabancı dil öğretimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 51 –56.
- Demirel, Ö. (1993). *Yabancı dil öğretimi: İlkeler yöntemler teknikler*. Ankara: Usem Yayınları.
- Durmuşçelebi, M. (2013). Anadilde okuma becerilerinin ikinci dilde okumaya etkilerinin incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science* , 6(4), 817-835.
- Erdem, M.D. ve Memiş, M.R. (2013). Yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntemler, kullanım özellikleri ve eleştiriler. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(9), 297-318, Ankara.

- Genç, A. (2012). 4+4+4 Uygulaması: yabancı dil öğretimine yönelik görüşler. İçinde A. Sarıçoban ve H. Öz (Eds.), *Türkiye’de Yabancı Dil Eğitiminde Eğilim Ne olmalı?*(129-137). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Güney, Ajda ve Kaan (2007). Devlet okullarında ilköğretim 4.sınıflarda en uygun İngilizce öğretme yöntemi. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, Cumhuriyet Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu, Sivas.
- Haznedar B. (2010), Türkiye’de Yabancı Dil Eğitimi: Reformlar, Yönelimler ve Öğretmenlerimiz. ICONTE International Conference on New Trends in Education and Their Implications 11-13 November, 2010 Antalya-Turkey.
- Işık, A. (2008). Yabancı dil eğitimimizde yanlışlar nereden kaynaklanıyor? *Dil ve Dilbilim Çalışmaları Dergisi*, 4(2).
- Ligbtown, P.M. and Spada, N. (2007) Individual differences in second language learning. In *How Languages Are Learned*, Newyork: Oxford Press.
- Özçakır, A.İhsan. (2015, 2 Şubat). *Ah, bu “İngilizce dersleri”!* Erişim tarihi: 8 Mayıs 2015, <http://blog.milliyet.com.tr/ah--bu--ingilizce-dersleri--/Blog/?BlogNo=489745>:
- Şahin, C.A. (2013). *Türkiye’de yabancı dil eğitim politikasının İngilizce öğretimi bağlamında değerlendirilmesi*. Yayınlanmış doktora tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- T.B.M.M. Tutanak Dergisi, 1955
- Tosun, C. (2012). Yurdumuzda yabancı dil öğretme ve öğrenme sürecinde başarısızlığın Nedeni yöntem mi? İçinde A. Sarıçoban ve H. Öz (Eds.), *Türkiye’de Yabancı Dil Eğitiminde Eğilim Ne olmalı?* (37-42). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- URL-1 <https://www.tedankara.k12.tr/index.php/hakk-m-zda/tarihce>
- URL-2 <http://www.aa.com.tr/tr/haberler/497421--5-siniflarda-yabanci-dil-egitimi-seneye-basliyor>
- Yule, G. (2006). Second language acquisition. In *The study of language*. (162-169). Newyork: Cambridge University Press. (3rdedt.)

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Suna, Y. & Durmuşçelebi, M. (2013). Türkiye'de Yabancı Dil Öğrenme-Öğretme Problemine İlişkin Yapılan Çalışmaların Derlemesi, *OPUS-Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*, 3(5) s.7-24